

парасж; овчий, по-късно турския бейликъ и пр. Монастиритъ били освобождавани отъ заплащането на всѣкакъвъ данъкъ.

Нека се поменатъ тука и глобитъ (пена, руската вира), събирани при различни случаи отъ специални чиновници, наречени глобници или глобари: 1. вражда, по гръцки фунъ, чешката hlava, новобългарски кръвнина, турската кан-парасж, диетъ, глоба освенъ за частното обезщетение, за убийство или за тежки тѣлесни повреди; 2. разбой, глоба за грабежъ, извършенъ вътре въ общината; 3. конска вражда или конски татъ, глоба за кражба на конь или други едъръ добитъкъ; 4. распустъ — глоба за произволно напжждане или разпусчане, парясване съпругата си; и най-после 5. потка или почка, ботка, глоба за нарушение владението на непокрити стежания и увреждане полскитъ имоти, главно влазянето въ запретено, чрезъ нѣкакъвъ изправенъ нарочно за това белегъ, въ ливада или нива.

б. Относително косвенитъ данъци трѣбва да се каже за ранното законоположение на кумеркъ — *commercium*, гръцкия *κομμερκιον*; по-късния турски *гюмрукъ*. Това мито се вземало въ разни мѣста и споредъ това е носѣло и различни названия: на клисурѣхъ — планинскитъ проходи, на форосѣхъ — на тържищата, мостнина — на мостове и броднина или диавато при преходитъ на рѣки. Имало е и вътрешно мито, което се е вземало за прекарване на известни предмети, храни и др. отъ една областъ въ друга, това мито, което е съществувало въ всички феодални земи, та и въ турско време подъ названиее кара-гюмрукъ.

Трѣбва да сж били малки постжпленията отъ митото, тъй като тѣ се съкращавали много отъ разнитъ привилегии въ полза на чуждитъ търговци и даже съ пълното имъ освобождение да плащатъ мито, както е било при Ивана Александра и Михаила Асеня въ полза на дубровничани или пъкъ съ минимално обложение (3%) отъ стойността на стоката (*ad valorem*) — два перпера отъ голѣмъ корабъ, единъ отъ малкъ, споредъ привилегиитъ дадени отъ Ивана Александра на Венеция и др.

За събиране на данъцитъ е имало специални служачи: побирчии ((руско—хървато—чешкитъ биричи), митарии, глобари или глобници, перпераки събирачи на перперитъ; а събирачитъ на натуралния десеткъ се наричали: десеткари и споредъ разновидноститъ: свинари, житари, сѣнари, винари и пчелари.

Монета първоначално е била малко позната, затова вмѣсто монета е служилъ за размѣна най-много добитъкътъ — волове, коне, овце и пр. Сжщо така твърде много е служила за размѣна кожата отъ разни животни, изработвана и неизработвана. Въ първото българско царство не се знае положително да е имало сѣчене отъ български владѣтели монети и тогазъ сж се употребявали византийски златни монети — перпери, по-късно влизатъ въ употреба отъ чуждитъ монети най-много венецианскитъ златни дукати. Въ второто българско царство се появява сѣченето на българскитъ монети, предимно сребърни (бѣлички, аспри) и медни, много рѣдко — златни, които наричали: желтица, златица, по гръцки перпера. Образецъ е била монетата на Византия, а при Михаила Асеня — венецианската. Перперата въ всѣки случай е останала дълго време като единица за смѣтане въ България, та и въ околнитъ земи. Въ края на XIII. в. единъ венециански златенъ дукатъ билъ равенъ на една и половина перпера, на 18 сребърни гроша, а въ XIV. вѣкъ на две перпери и двадесетъ и четири гроша (динари). Имало грошове и полугрошове.